کلتووری بەکاربەر.. عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

(کاتێك مەعریفە دەگۆڕێت)

بێگومان کاریگەری□ قووڵەکانی سیستمی تەکنۆلۆژیا و کۆمەڵگای بەکاربەر لەسەر عەقڵی تاک و نەوە هاوچەرخەکان، جگە لە فەرامۆشکردنی داهێنانی تاک ک□سی، شێوانی (ناسنامە)یشی لێدەکەوێتەوە! ئەگەر لەپشت فەرامۆشکردنی داهێنانی تاکە کەسی، ئاژاوەی زانیارییەکان وەستابێ، ئەوە بێ ناسنامەیی لەخێرایی پەیوەندیکردندا گیری خواردووە! لە سیستمی دیجیتاڵییدا ناسنامەی کلتووری، هاونیشتیمانیبوون، هاووڵاتیبوون هیچ مانایەکی بۆ نامێنتەوە و پێگەکانی خۆی لە نە گەیشتندا لە دەست دەدات.

بەمجۆرە دەنگی مۆدێرن لەلایەك کۆی ماناکانی ژیانی کۆمەڵایەتی لەڕێگای دروستبوون و کارلێکی زانیارییە دیجیتاڵییەکاندا فەراهەم دەکات، بێ ئەوەی ئاوڕ لە خەیاڵی داهێنەرانەی تاکە کەسی بداتەوە، چونکە پێیوایە لە دەرەوەی مەعریفەی سەردەم، بوون و گۆڕان دەکەوێتە بۆشاییەوە؛ لەلایەکی دیکەوە پەیوەندییە مرۆییەکان لە شێوازی بێ هەست و سۆزی پەیوەندییە تەکنۆلۆژییەکاندا هەڵواسراوە، بێ ئەوەی ئاوڕ لە هەست و پەرۆشییە دەروونییەکانی تاك بداتەوە کە لەژێر ئەم هەلومەرجەدا دووچاری شێوانی تووند دەبنەوە.

کەواتە نەوەی نوێ (دەنگی مۆدێرن، مەعریفەی سەردەم) جگە لە جیهانێکی گەورەی گەڕانی پڕ لە وێنەی خێرا و ناوەڕۆک بەتاڵ هیچی دیکە نابینێ؛ جیهانێک کە لە قووڵاییەکانی مرۆڤی سادە و پەرۆشی گەڕانەوە بۆ بیرەوەرییەکانی ناگات؛ جیهانێک کە دەکەوێتە دەرەوەی ماف و بەرپرسیاری یاسایی و بیرکردنەوەی ڕەخنەیی و نەرێنییەوە؛ جیهانێکی سیخناخ بە ئاژاوەی زانیاری و پەیوەندییە بێ سۆزە هەنووکەییەکان…

پارەی زمان/ خەیاڵی زمان

چی لە بانک پاشەکەوت دەکەیت، کاتت بۆ دەگەڕێتەوە؟! زانیارییەکانی گەڕانەوە بۆ ڕابردوو، یان ئەو کاتە خاوانەی لە ڕابردوودا بەسەرت بردووه… یان ئەو پەیوەندییە سارد و خێرایانەی کە وەک پارەی زمان بەکارت دەهێنێت؛ هەڵبەتە کۆی سیستمی پاشەکەوتکردن لەلایەك

پەیوەندی بە گۆڕان و گۆڕانکارییە بنەڕەتییەکانی گواستنەوەی خێرایی (ڕێگاکانی سوودگەرایی و چێژبردنەوە) هەیە و لە زمانی کات و شوێندا دەردەکەوێت؛ لەلایەکی دیکە پەیوەندی بە (فەزای دەروونی و ئەزموونی تاکەکەسییەوە) هەیە و لە زمانی داهێناندا چەکەرە دەکات؛ بەڵام ئایا نهێنی زمان و بەهای داهێنان لە سندوقی پاشەکەوتدا جێی دەبێتەوە؟ هەڵبەتە… ئەگەر (کلیلی گونجاو) بدۆزینەوە، بەر لەوەی نهێنیەکان بە کاڵا بکرێن؛ بەڵام لە سەردەمی ئەمڕۆدا بەهای ئەو کاتە کەڵەکەبووانەی لە سندوقی پاشەکەوتکردندایە، کراوەتە پارەی زمان؛ لە سیستمی تەکنەلۆژییدا پارەی زمان لە ئاژاوەی زانیارییەکان و خێراییدا کورت دەکرێتەوە.

پرسیار ئەوە نییە لە سەردەمی کۆمەڵگای تۆڕی (چەمکی ناسنامە، هاونیشتیمانی، هاووڵاتیبوون) هیچ مانایەکی نییە، چونکە کۆمەڵگای تۆڕی وەک ڕێکارێك بە دامەزراندنی کۆمەڵگای زانیاری بەکاربراوە؛ لەو لاشەوە کۆمەڵگای تۆڕی بەهۆی گۆڕانکاریەکانی بواری پەیوەندییە خێراکان و کۆکردنەوەی زانیارییەوە چەمکی (جیهانگیری) لێکەوتەتەوە و هەر لەوێشەوە چەمکی ناسنامە، هاونیشتیمانی، هاووڵاتی تێدەپەڕێنێت؛ بە مانایەکی دیکە ئەم تۆڕبەندییە لەبری ئەوەی هەستی ناسنامە و کۆمەڵگای زانیاری و خێرایی پەیوەندییەکان بەیەکەوە بگونجێنێ، بە سفەری یەکەمیان کار دەکات و بە دووەمیان بەپێی بیرکردنەوەی ژیان ڕێگایە، نەك کۆتایی، دەجوولێتەوە!! لەسەر ئەو بنەمایە دۆخی (دوای نەتەوەیی و دوای بەسفرکردن) بووەتە پەیوستییەکی بەپەلە بە سوودگەرایی و چێژبردنی بوون و گۆڕان؛ بەو مانایەی کە تەکنەلۆژیا لە قازانجی کۆمەڵایەتی زۆرتریندایە، بۆیە هەموو کەسێک لە بازاڕی تەکنەلۆژیادا بەدوای بەرژەوەندییە تایبەتییەکانی خۆیدا دەگەڕێت.

کەواتە (جیهانگیری) کۆمەڵگای زانیارییەکان واتە تێپەڕاندنی هاونیشتیمانیبوون و هاووڵاتیبوون و ناسنامە و بەدیهێنانی دۆخی دوای نەتەوەیی؛ ئەمڕۆی تەکنەلۆژیا هەموو ئەوانە لە هێنانەدی ژیانێکی بەختەوەرانەدا کۆدەکاتەوە؛ بەو مانایە لەباربردنی تاک بە هیچ شێوەیەک نوێ نییە، بەڵکە پڕۆژەیەکە لەدوای نەتەوەیی، لەدوای بە سفرکردنی ئەزموون و مانا بەرهەمهاتووە؛ لێرەوە بە تێگەیشتن لە ژیانێکی بەختەوەر و دۆخی دوای نەتەوەیی و دوای بە سفرکردنی ئەزموون و مانا، هەوڵدەدەم پەیوەندی نێوان (پارەی زمان) و (خەیاڵی زمان) ورد بکەمەوە.

ئەگەر چاوێك بە پرۆسەی زمانی تاکە کەسی لە داهێنانی ئەدەبی و

پارەی زمان لە ئێستای تەکنۆلۆژیادا بخشێنینەوە؛ دەبینین لە ئێستادا خۆشگوزەرانی تەنها لە پارەدا دەردەکەوێت، نەك لە داهێنانی ئەدەبی و هونەرییدا… بێگومان (پارەی زمان) لە تەکنۆلۆژیادا وەك بابەت مامەڵەی پێدەکرێ، بابەتێك کە دەتوانرێت ببینرێت یان ببیسترێت و دەستلێبدرێت؛ بەڵام زمانی تاکە کەسی بریتییە لەو جیهانەی کە (خەیاڵی زمان) دروستی دەکات؛ یەکەمیان زمان وەك سوود و چێژێکی ڕێگا خێراکان و ئامرازێکی ماددی دەبینێ و دووەم زمان وەك بەهایەکی مەعریفی و دروستکردنی مانای جیاواز هەڵدەگرێتەوە! پارەی زمان جەستەی زمانە، خەیاڵی زمان ڕۆحی زمانە… بەکورتی زمان لەهەر یەکێکیان بێ ئەویدیکە تەنها دەنگێکی بێ مانا یان خەیاڵێکی بێ چێژە!.

کەواتە (سوود و چێژی ئەرێنی) ئامرازە تەکنۆلۆژییەکان و (مانا و چێژی نەرێنی) خەیاڵی مەعریفی وەک پەیوەندی نێوان کات و بەهایە؛ ئەگەرچی کاتە بابەتییەکان بە شت و کاڵا دەکرێن، بەڵام کارکردن لە کاتی خۆیدا بەها بەرهەم دەهێنێت!! لێرەوە پرسیاری چی لە بانک پاشەکەوت دەکەیت، کاتت بۆ دەگەڕێتەوە؟ دەبێتە چی لە کات پاشەکەوت دەکەیت، بەهات بۆ دەگەڕێنێتەوە؟

م□ر□ق ب□ ئەوەی بگاتە ئەو کاتە تێک□ا□ی کە ژیانێکی خۆش و بەختەوەر دەخاتەوە، پێویستە لە خودی کات بە مانا زانستی و فەلسەفییەکەی بگات؛ بەکورتی دەکرێ کات لە بانکی پاشەکەوتکردندا خاو بکرێتەوە، وەک چۆن دەتوانرێت بە بەکارهێنانی تەکنیکەکان خێراتر بکرێت و بگۆڕدرێت… بەڵام لەبیرت نەچێت مێشکی مر□ق ه□ر چەندە بەشێوەیەکی زانستی هۆڕمۆنی خۆشی (دۆپامین) دەردەدات، بەڵام بەشێوەیەکی فەلسەفی خۆشی لە مانا نابێتەوە؛ بەمجۆرە لەنێوان خۆشی کیمیاوی و خۆشی فەلسەفییدا مێشکی سەرکەوتوو پێویستی بە گونجاندنی خاوبوونەوە و خێرابوونەوە هەیە.

مێشک لە خاوبوونەوەدا ئامانجێك بەدەست دەهێنێ؛ لە خێرابووندا شتێکی نوێ فێر دەبێت؛ بەو مانایەش هەستکردن بە سەرکەوتن تەنها لەڕووی زانستییەوە بە ئەنجام ناگات، خۆشیی بوونی (مانا)یشی پێویستە! بەدیوەکەی دیکە دەمەوێ بڵێم خۆشی کاتێك تەواو (کامل) دەبێت کە کیمیای مێشك و مانای ژیان یەك دەگرنەوە؛ لەو هەلومەرجەدا پرۆسەی خێرابوون و خاوبوونەوە پێویستی بە پێداچوونەوە و بیرکردنەوەی ڕەخنەی فەلسەفەیی و ڕێگای دروستبوونی تەکنۆلۆژیا هەیە؛ ئەگەر بیرکردنەوەی ڕەخنەی پێویستی یە گەڕانەوە (خاوبوونەوە) هەبێ، ئەوە ڕێگای دروستبوونی نوێ پێویستی بە

داهاتوو (خێرایی) هەیە؛ بە مانایەکی دیکە چاوەڕوانی خۆشی پێویستی بە (خەیاڵێکی بەرفەرەوان) و (لێهاتوویی تەکنەلۆژی) هەیە، نەك زێدەڕۆیی لە بەکارهێنانی (ئەمفیتامین) بۆ ئاسانترکردنی تەکنیکەکان.

(بیل گەیتس) لە نامەیەکدا بۆ (تۆماس زایبێرک)ی زمانناس و نیشانەناس نووسیویەتی: شۆڕشی دیجیتاڵی بە تەواوی ئامرازگەلێکە بۆ ئاسانترکردنی مانای شتەکان. بڕوانە:www.tajrishcircle.org (زمان، شتاب و خشونت- فرانکو براردی (بیفو) ترجمه‌ی سامی آل‌مهدی). لێرەدا بیل گەیتس کێشەکانی پەیوەندی نێوان تەکنەلۆژیا و فەلسەفە، چێژ و بەها… زەق دەکاتەوە! بەو مانایەش سیستمی دیجیتاڵی بۆیە شتەکان ئاسان دەکات، تاکو خەڵکێکی زۆر بەدوایدا بێن؛ بەو مانایەش کۆمەڵگای بەکاربەر وەک پێویستییەکی بەپەلە بۆ سوود و چێژبردن و گۆڕینی مەعریفەی سەردەم خۆی نمایش دەکات؛ کۆمەڵگای بەکاربەر لە بنەڕەتدا شانەیەکە بۆ ئاسانکردنی شتەکان و دیکتاتۆرییەتی ئەرێنیبوونی زانستی… دەمەوێ بڵێم سیستمی تەکنەلۆژیا خۆشی مانا لەبیر دەباتەوە و خۆشی زانستی لە جوولەی بەردەوامدا دەهێلێتەوە.

نەوەی دیجیتاڵی لەبری ئەوەی گوێڕایەڵی زمانی دایک بێت، لە ئامێرەکەوە گوێڕایەڵی وەردەگرێت؛ ئەو نەوەیە لێرەدایە، لێرە لە زێدەی دیجیتاڵیدایە؛ بەکورتی ئەو نەوەیە پەیوەندییە پێ لە کێشەکانی نێوان زمان و جەستە، زمان و ڕۆح، پەیوەندییە پێ لە کێشەکانی نێوان (وشە- ئامراز) و (سۆز- خەیاڵ) بەردەوام بۆ سوود و چێژبردنی خێرا و ئاژاوەی زانیارییەکان پڕ دەکاتەوە؛ ئەگەرچی بەرە بەرە ئەو تەکنیکە دەبێتە هۆی کەمبوونەوەی هەستی خۆشیی قووڵ و درێژخایەن.

بەگشتی نەوەی دیجیتاڵی زمان لە جەستەی دایک و لە ڕۆحی دایک دادەبڕێت؛ بیر لەوە ناکاتەوە کە هەمیشە لە مێژووی مرۆڤایەتییدا زمان لە ترسی متمانەکردن بە جەستە و نیگەرانییەکانی جەستە لە جیهانێکی شپڕزەدا ژیاوە! پێویستە لە دۆخێکی وادا بە تێپەڕاندنی ئەو شپڕزەییە توانای بەستنەوەی زمان و ئارەزوو، جەستە و جەستە… لە جەستە و ڕۆح، لە زانست و فەلسەفەدا چالاک بکەینەوە؛ دەشێ لە دۆخی جەستە و جەستە بەشێوەیەکی تەکنیکی پەیوەندییەکان خێراتر بکرێن، بەڵام لە جەستە و ڕۆح هەمیشە شپڕزەیی مانا و خەیاڵی لێدەکەوێتەوە!.

کاتی ئەلیکترۆنی/ فەزای دەروونی

نەوەی نوێی دیجیتاڵی نەوەی (ئەلفا) کە بە قسەی توێژەری کۆمەڵایەتی ئوسترالی (مارک مەکریندڵ) نەوەیەکە لە دوای ساڵی ٢٠١٠ تا ساڵی ٢٠٢٥ لەدایک دەبن؛ لە گەشەسەندنی تەکنەلۆژییدا بەشدارن، لە هەمان کاتدا لە ژێنینی نیگەرانانەی چەمکی سفری مانادا دەژین! دوای ئەوەی تەواوی چیڕۆك و فانتازیا و یۆتۆپیاکان شکست و بێتوانایی خۆیان لە بەدیهێناندا سەلماند؛ نەوەی نوێ ملکەچی بەکاربردن و زێدەییەکان و شپڕزەیی بێتەوە؛ ئەو نەوەیە دوور لە دنیای مانا، لەدنیای دیجیتاڵییدا دەژی؛ دنیایەك کە سنوورەکانی نێوان واقیعی و مەجازی قووت داوە.

بێگوماندیکتاتۆریەتی ئەرێنیبوونی زانستی و چەمکی بە سفرکردنی مانا کۆمەڵێک نەخۆشی دەروونی و کۆمەڵایەتی لێکەوتەتەوە؛ بەو مانایەش مرۆڤی ئێستا بە (خۆرایی کات) و (سفر مانا) گەمارۆ دەدرێت؛ کاتی ئەلیکترۆنی بێ سنوور گەشە دەکات، بەڵام فەزای ماناش داخراو نییە! ئەگەرچی بێ سنووری زانیارییەکان، خۆرایی پەیوەندییەکان لەگەڵ فەزای دەروونی نایەتەوە؛ ئەگەرچی لەمیانی کاتی ئەلیکترۆنییدا بوون لەگەڵ ئەویتر بێ بایەخ دەکەوێتەوە... کرێکارە مەعریفییەکان لە گۆڕەپانی زێدەییەکاندا بە پسانەوەی چەمکی سفر مانا دەژێنن و دەبنە هۆی سنوورداربوونی ئەو ژیانەی کە بە سەرنجدان و خۆشەویستی و چێژ و هاوسۆزی پێویستە.

ئەتیزم، ناوەکی خوێندنەوە، سفر مانا، نیشانەکانی ترس و تێکچوونی سەزداری کۆمەڵێک نەخۆشیین کە لە ئەنجامی خۆرابوونی سووڕانەوەی زانیارییەکان و خۆرایی پەیوەندییەکانەوە سەریان هەڵداوە؛ لە لایەکی دیکەوە چالاکییە دەروونییەکان لە ئێستادا دوای کەمبوونەوەی ئەو کاتەی کە لە بەردەستدایە بە بەخێراچوونەوە و لەخۆوردبوونەوە و پشوودان؛ یان دوای کەمبوونەوەی فەزای دەروونی بە هۆی کاتی ئەلیکترۆنی و کەمبوونەوەی قووڵایی ئەزموون و یادەوەری، بە هۆی خۆراییەوە... پاڵەپەستۆیەکی گەورەی بە مرۆڤی ئێستا دروست کردووە؛ کەواتە بنەمای نەخۆشییەکانی ئەمڕۆ شاردنەوە نییە، بەڵکە زۆر بینین و تەقینەوەی زیادەڕۆییە لە ئاژاوەی زانیارییەکان و ماندووبوونی هاندەرە دەمارییەکانی زانیاریی و خۆرایی پەیوەندییە ئەلکترۆنییەکان.

فەیلەسوفی ئیتاڵی (فرانکۆ پیڤۆ بێراردی) لە کتێبی (معزوفة مقلقلة: السميورأسمالية وأمراض جيل ما بعد ألفا، ترجمة أحمد

حسان- دار هن للنشر والتوزیع)دا دەڵێت: دنیای زانین و چێژ لە پێشکەوتندایە، بەڵام ئەو دنیایە لە دامرکاندنەوەی ئازار و ڕەشبینی و خەمەکی کەم توانایە! دەیەوێت بڵێت کات لە سەردەمی ڕابردوودا هەلێکی ئاسۆیی و یەکدەنگی هەبوو، لەڕووی کۆمەڵایەتییەوە سەقامگیری ژیان بەشێوەیەکی بەرفراوان دەهاتە پێشەوە؛ بەڵام لەگەڵ بەرەوپێشبردنی ئابووری بەردەوام و داڕشتنەوەی دووبارە و پشتبەستن بە خێرایی پەیوەندییەکان و بە سنووری زانیارییەکان… ئیتر هەلی ئاسۆیی و ڕێگای دیاریکراو نەما و مرۆڤەکان لە فەزا دەروونی و پەیوەندییە قووڵە مرۆییەکان و سەقامگیریی و ئامانجە درێژخایەنەکان بێبەش بوون و مرۆڤی ئێستا لە ڕێگایە، نەك لە ئەنجام.

کەواتە ئەگەرچی مەعریفەی مرۆڤ، وەک پڕۆژە، لە خۆشیی ماناوە دەستی پێکرد؛ بەڵام لە ئێستادا ئەو مەعریفەیە، ئەو ئازادییە، لەژێر ڕۆشنایی خۆشیی و سوودی دیجیتاڵیدا هەوڵدەدا کۆتایی بە مانا بهێنێ و وەک ڕێگا، گۆڕان، تاقیکردنەوە، شوێنی مانای بوونی مرۆڤ بگرێتەوە!! بۆیە چیتر مرۆڤەکان وەرناگرن و بە دیجیتاڵیبوون پێویستی بە ئامادەبوونی کەس نییە، پێویستی بە کڕینی کاتی ئەلیکترۆنییە؛ ئیتر سەردەمی کۆنترۆڵکردنی هەسارەکان بەسەرچوو، ئەمڕۆ بە تەواوی لە دەرەوەی ئەم سنوورە داین؛ کاتی ئەلیکترۆنی هیچ مانایەك بۆ ئازادی تاکەکان و فەزای دەروونی نەهێشتەتەوە؛ ئەمڕۆ ترس و شپڕزەیی و دڵەڕاوکەی هەسارەیی فەزای دەروونی مرۆڤی داگیر کردووە.

تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی لەسەر بنەمای کاری ماددی و بەکاربردنی بازنەی زانیارییەکان و خێرایی پەیوەندییە ئەلیکترۆنییەکان وەستاوە، هەموو ئەوانە کۆمەڵە ڕێکارێکن کە چیتر ناتوانرێت کۆنترۆڵ بکرێن یان دژایەتی بکرێن؛ تەکنەلۆژیای دیجیتاڵی بووەتە سیستەمێکی میکانیزمی تەکنۆ-ئابووری کە مرۆڤ ناتوانێت لێی دوور بکەوێتەوە؛ بەمجۆرە ژیان ڕێگایە، نەك کۆتایی، بەڵام ناچار کراوە لە هەلومەرجی وابەستەیی ڕەهادا و لەڕێگای سەرمایە تەکنەلۆژییەکانەوە بجوولێتەوە؛ ئەوەش بەگشتی واتە گۆڕینی یاسا بۆ کۆد و بەردەستکردنی خاوەندارێتی بۆ کۆدکردن بۆ خاوەن پشکەکان؛ دواجار ئەو خاوەن پشکانە ئەلگۆریتمی کۆدکردن بۆ پاراستنی کۆنترۆڵی سەروەت و سامانەکانیان بەکاردەهێنن.

بەمجۆرە هاونیشتیمانی و هاووڵاتی ئەوانە نیین کە دانیشتوانی یەك نیشتیمانن، بەڵکە دانیشتوانی ئەو خاڵانەن کە تێیدا خاوەن پشکن؛

واتە لەو خاڵە دیاریکراوانەدا خاوەن پشک دەسەڵاتی ڕێژەییان دەبێت، دەسەڵاتێک کە لەگەڵ بەهای ئەو پشکانەی خاوەنیانن و بەهەی کلیلی کەدکراوەوە دەستیان پێدەگات؛ کەواتە سنووری یاسای وڵات خاوەن پشکەکان ناگرێتەوە؛ سەپاندنی یاسا بە مانای دانانی سنوور نییە لەلایەن دەسەڵاتی وڵاتانەوە، بەڵکە دانانی سنوور بەهەی پشکەکان و کلیلی کەدکراوەوەیە.

هەولێر 25/2/2026

شەڕی هەنووکەی ئەمریکاو ئیسرائیل لە ئێران، ئەڵقەیەکی دیکەی زنجیرە شەڕەکانی سەپاندنی هەژموونی ئەمریکایە..1.. سابیر محەمەد

بەشی 1 :

ئامانجەکانی شەڕی ئەمریکا و ئیسرائیل لە ئێران و ناوچەکە

یەکەم- گۆڕینی ئەولەویەتەکانی سیاسەتی دەرەوەی ئەمریکا لە جیهان و "ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست"، گرنگیدان بە لێدانی قۆرخکارییەکانی چین، هەروەها کاریگەریی ڕووسیا و هەڵلوشینی سەرمایەی جیهانییە .
سەرەتای ئەم ستراتیژیەتە نوێئەی ئەمریکا، بەو سیاسەتە ئابوورییەی سەپاندنی باجەکانەوە دەستی پێکرد، دواتر بە دەستگیرکردنی سەرۆکی ڤەنزوێلا و گۆڕینی ڕژێم لەوێ بە ڕێژیمێکی میانەڕەو کە خزمەت بە ئەجێنداکانی ئەمریکا بکات.
دوای ئەوە گۆڕینی ستراتیژیەتی مانەوەی هێزەکانیان لە سوریاو ناوچەکەو، وهەوڵدان بۆ ئارایشپێدان و دنەدانی بزووتنەوە جیهادییەکان و (میحوەری موقاوەمە) و ڕەوتە سیاسییە قەومییەکان لەوێ، دژ بە خودی خەڵکی چەوساوەی کورد و عەلەوی و دورزییەکان وە

لە فەلەستین بە قازانجی ئەمریکاو ئیسڕائیل، وە وێرانکردن و قڕاچ پێکردنی خەڵکی چەوساوەو کوشتنی وەحشیانەی ژنان و منداڵەکان و ئاوارە کردن و برسیکردنیان لە فەلەستین و غەززە، کە یەکێکە لە مێژووە هەرە خوێناوی و وەحشیگەرییەکانی سەرمایەداری و مرۆڤایەتی کە لەو ناوچەیە دا نمایشکران، وە لە ئەستادا لە درێژەی ئەم سیاسەت و هەژموونە ئیمپریالیستیە پاوانخوازیەی ئەمریکاو ئیسرائیل و کۆمپانیا و ترەستە زەبەلاحەکانیان ، دەستکرا بە جەنگێکی مۆدێرنی پاوانکردنی هەرچی زیاتری قازانج، وە دەسەڵاتی جیۆپۆلیتیکیانەی خۆیان، لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دەستپێکردووە.

به پێی ئه م ئه وله ویته نوێیانه ، ئه و شه ڕه ی که ئه مریکا و ئیسرائیل له بەرەیانی ڕۆژی شه ممه 28ی شوباتی ئه مساڵ لە ئێران هەڵگیرساند، کە خوی لە خۆیدا، وەک جوڵاندنی یەکێک لە پارچەکانی یاری شەترەنج وابوو، لەسەر بەردەکە، بۆ خانەیەکی تر.
ئەم جووڵە سەربازیە بووە هۆی دەسپێکی ئەو تەقینەوەو بۆمبا بارانکردنە بەهێزو به ڕفراوانەی ، کە له تارانی پایته خت و شارەکانی تری ئێران بینران .

دیارە ئەو دانوساندن و گفتوگۆیانەی کە لە نێوان ئەمریکییەکان و ڕۆژئاوای ئیمپریالیست لەگەڵ ڕژێمی ئێرانیدا ئەنجام ئەدران، کە هەردوکیان بەشوێن قازانجی زیاترو هەژمونی زیاترەوە بوون، ئامانجێکی فریودەرانە و چەواشەکارانەی بۆرژوا ئاساییەکانیان لە پشتبووە، چونکە لە بنەڕەتدا دەستپێکردنی جەنگەکە، هیچ پەیوەندیەکی بەو درۆ ودەلەسانەوە نەبووە، کە میدیا بۆرژوازیەکانی جیهان و خودی ئیدارەی ئەمریکا بڵاویان ئەکردنەوە، بەڵکە پەیوەندیان بەو ستراتیژیەتە و سەپاندنی هەژمونەوە هەبوە، کە بەشوێن قازانج و کەڵەکەی سەرمایەی زیاترەوە هەبوە .
هەروەک (زبیگنیو برێزینسکی) لە کتێبە زۆر گرنگەکەیدا بە ناوی: ” بەردی شەترەنجە گەورەکە: هەژموونی ئەمریکی و کاریگەرییە جیۆستراتیژییەکانی”،
لەسەر ئەو خاڵە گرنگە جەخت پێداگری ئەکاتەوە، کە ئەمریکا، ڕووبەڕووی ئەم پرسە گرنگانە ئەبێتەوە، ئەویش :
“بەرەوپێبردنی ململانێکان و پەیوەندییەکان لە ئەوروپا” وە ئاسیا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ، بە شێوەیەک کە بتوانێت ڕێگری بکات لە سەرهەڵدانی هەر زلهێزێکی ڕکابەر، کە ئەبێتە مەترسی و هەڕەشەکردن لە بەرژەوەندییەکانی ئەمریکاو، یان سیستەمی خۆشگوزەرانی باو، کە لە ئەمریکادا هەیە ” (١).

هەروەها هەروەک (جۆن پێرکینز) ئەڵێت:
” ..وەلێ ئەوە نازانن کە خزمەتکردنی بەرژەوەندیەکانمان بریتیە لە هۆکاری سەرەکی کە وامان لێدەکات، سەفارەتخانە لە گشت جیهاندا بکەینەوە. لە ماوەی نیوەی کۆتایی سەدەی بیستەمدا، ئەم بەرژەوەندیانە بە مانای ئەوەیە، کۆماری ئەمریکا دەبێت بە ئیمپراتۆریەکی جیهانی.” (٢)

دووەم- هەوڵ و بەدواداچوون بۆ جێبەجێکردنی، ئەم ستراتیژە بنەڕەتیە ئەمریکیە ڕەنگە ڕووبەڕووی تەحەددای سەخت بێتەوە کە لە شوێنێکەوە بۆ شوێنێکی تر ئەگۆڕدرێت وجیاوازە، وە پلانەکان مەرج نیە، هەمیشە بە گوێرەی حەزو ئارەزووی ئەوان بچێتە پێشەوە.
گۆڕینی ئەولەویەتەکانی ئەمریکا لە “ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست”، لە ئامادەبوونی ڕاستەوخۆی سەربازیەوە، کە پێشر لەسەر زەوی هەیانبوە بۆ بەڕێوەبردنی ململانێکان و ڕاگرتنی پەیوەندیەکان لە ڕێگەی بەکرێگیراوەکانیەوە، یان لە ڕێگەی بەکارهێنانی هێزی ئاسمانیەوە، هەموو ئەم گۆڕانکاریانە لە ئەولەویات و ستراتیژیەت ، و ئەو خوێن ساردی و دڕندەیی و بەدەربەدەست نەگرتن و بێباکیەیان بەرامبەر بە ژیانی جەماوەرێکی بەرین لە کوشتن و وێرانکاری، و ماڵوێرانی ، بەتایبەت کوشتنی و مناڵان وژنانی بێتاوان، وە داگیرکردن و سەپاندنی هەژموونی خۆیان بەسەر ئەو ناوچانەدا، کە زیاتر چینە چەوساوەکانی ئەم ناوچانە لەلایەن ئەمریکاو ئیسڕائیلە، ڕووبەڕووی بوونەتەوە، و بەدەستیەوە ئەناڵێنن، هەروەها گۆڕینی ڕێچکەو ستراتیژیەتی سیاسی و ئابوری مانەوەی خۆیان، لەم ناوچانەدا پیادەکردوەو ئەیکەن، لە پێناو قازانج و بەرژەوەندیەکانی خۆیان و ئەجندە بەکرێگیاوەکانیان ، خۆی لە خۆیدا، خەسڵەت و سیفاتی قۆناغەکانی تێکشکان و پاشەکشەی کۆڵۆنیالیزمی بەریتانیا لە خۆ ئەگرن، ئەوانیش بەو ئاڕاستەیەدا ئەبات، بەلە بەرچاوگرتنی هەر گۆڕانکاریەک کە لە گۆشەی سەرمایەداری جیهانیدا هاتەتە پێش، وە ئاسۆی هاتنە ئاراوەی خەباتی چینایەتی لە بەرامبەر سیستەمی سەرمایەداریدا، داهاتووی ئەم هێزە ئیمپریالیستیانەو بەکرێگیراوەکانیان و دەوڵەتەکانیان، لەم ناوچانەدا خستەتە بەردەم دوو ڕیانێک و ئەرکی کارکردن بۆ تێکشکانێکی سیستەمە ئابووری و سیاسی و فەرهەنگیەکانیان.

سێهەم- سەبارەت بە لێکدانەوەو تێڕوانینیەکانی بەرەی (میحوەری موقاوەمەت)، کە بریتیە لە ئەو هێزە چەواشەکارو ڕیفۆرمیستیەی بۆرژوا نیشتمانیانیانەی، کە داکۆکی لە بزووتنەوەی (ڕزگاری

نیشتمانیەی) ئەکەن، لەوانە چەپە ناسیۆنالیست، و لێبڕالەکان، وئۆپۆزیسیۆنی بۆرژوازی هێزە جیهادیە ئیسلامیەکان، کە لە سەر بنەمای تیئۆری
(جیهانی سێیەم)، کار و چالاکی سیاسی و سەربازی خۆیان درێژە پێئەدەن.
ئەم هێزانە لە ڕوانگەی بەرژەوەندیە بەرتەسکەکانی (بۆرژوازی نیشتمانیەوە) هەمیشە تێڕوانین و لێکدانەوەی ڕووکەشانەو، فریودەرانە، سەبارەت بە دژایەتی ئەمریکاو ئیسرائیڵ و ئیمپریالیزمی ڕۆژئاوا ڕەواج پێئەدەن، وە جەماوەری کرێکاران و چەوساوەکان، هان ئەدەن بە پەیوەستبوون ، بەم ئەردوگایەو بە بزووتنەوە سیاسی و سەربازیەکانیانەوە، وە لەسەر ڕێچکەی باسەکانی دامەزرێنەرانی کۆماری ئیسلامی ئێران و بە تایبەت خومەینی کە باس لە موقاوەمەت وەزگاکردنی(گەلانی هەژارو موستەزعەفین) ئەکات.

ئەم تێڕوانین و بۆچوونانەی کە ئەم بەرەیە پڕوپاگەندەی بۆ ئەکەن، لە بنەڕەتدا ئامرازێکی فریودەرانەی کاریگەرن بۆ چەواشەکردنی کرێکاران و چەوساوەکان و پەردەپۆشکردن و حاشاکردنە لە خەباتی چینایەتی، وە ڕاپێچانی ئەوانە بۆ ژێر ئاڵای بزووتنەوەی ئۆپۆزیسیزیۆنی ناسیۆنالیستی، ولێبڕاڵی، جیهادیە ئیسلامیەکان، وە دوژمنایەتیکردنی بەرژەوەندی سیاسی و چینایەتی کۆمەنیستی پڕۆلیتاریایە.

هەروەها لایەنگرانی بەرەی (میحوەری موقاوەمەت)، پڕوپاگەندەی لەو چەشنە ئەکەن، کە ئەم شەڕەو هێنانی هێزێکی سەربازی گەورەی لەم چەشنە، تەنها بە دژایەتی کۆماری ئیسلامی ئێران هێنراوەتە مەیدان” ، بەمجۆرە ئەیانەوەت ئەو چەواشەکاریە لە مێشکی جەماوەردا بسەپێنن، کە ئێران وەک زلهێزێکی ناوچەیی، و تەواوی بلۆکی ئیمپریالیزمی ڕۆژهەڵاتی، کە بریتین لە چین و ڕوسیاو کۆمەڵەی (برێکس) ، وەک هێزێکی ڕادیکاڵ و شۆڕشگێڕ لە قەڵەم بدەن، کە گوایە ئەوان دژ بە (ئیمپریالیزمی ئەمریکان).
لە کاتێکدا کە ئیمپریالیزمی ئەمریکا، حاڵەتێکی جیاواز و دابڕاو نیە، لە سەرجەم سیستەمی سەرمایەداری جیهانی.
بەمجۆرە لەهەوڵی ئەوەدان کە فریوکارانە، خۆیان وتەواوی بلۆکی ئیمپریالیزمی ڕۆژهەڵات، بە حاڵەتێکی جودا و جیاواز لە سەرجەم سیستەمی سەرمایەداری جیهانی.
واتە نە خۆیان وەک کۆماری ئیسلامی ئێران، نە سەرجەم بلۆکی ڕۆژهەڵات، هیچ وابەستەیی و پەیوەندیەکیان بە بەسەرمایەداری

جیهانی، بە خودی پڕۆسەی کەڵەکەی سەرمایەیەوە، هەلومەرجی نەداری و بێکاری و شەڕو و چاوچنۆکی سەرمایەداریەوە نیە، کە تەواوی گۆی زەوی خستەتە ژێر هەژموونی چاوچنۆکی و شەڕو ماڵوێرانی و کوشت و بڕو سەرکوتی ناڕەزایەتیە چینایەتیەکان، وە درێژەدان بە کۆنەپەرستی و ڕەگەزپەرستی و سەرکوتی مافە دیمۆکراکەکانی ژنان و چەوساکان و نەتەوەکان.

چوارەم – سەبارەت بە بەرەی (بلۆکی ئیمپریالیزمی ئەمریکاو ئیسڕائیل و ڕۆژئاوا)،
زۆربەی هەرە زۆری پارت و ڕێکخراو لایەنە ئۆپۆزیسیۆنە سیاسیەکان، ئامادەی بەکرێگیراوی و کارکردنیان ڕاگەیاندووە، لەپێناو سەرکەوتنی ستراتیژیەتی ئیمپریالیزمی ئەمریکاو ئیسڕائیڵ لەبەرامبەر وەرگرتنی ئیمتیازاتێکی کەم و بەرتەسکی ئەجیندای حیزبی خۆیان، وە خۆیان بە بەشێک لەم بلۆکە ئیمپریالیستیە ڕۆژئاوایە ئەژمارکردووە.

ئەم هێزانەش بریتین لە بەرەی ئۆپۆزیسیۆنی بۆرژوازیانەی شاهەنشا و(سەڵتەنەت تەڵەبیەکان) ، و مجاهدین و هێزە چەپە ناسیۆنالیست و لیبڕاڵەکان ، ڕێکخراو حیزبە ناسیۆنالیستە کۆنەپەرستە کوردیەکان و(بەرەی یەکگرتووی حیزبەکانیان) و کە هەر هەموویان بە سووکە ئیمتیازاتێکی بەرتەسک، لە خۆشیا گەشگەیان گرتووەو، مەست بوون بە هەڕەشەکانی ئەمریکاو ئیسڕائیل وهەڵگیرسانی ئەم شەڕە کۆنەپەرستانەیە.
وە ئامادەن سواری دەبابەو زرێپۆشەکانی ئەمریکاو ئیسڕائیل بن، وە پیادەی هەمان سیاسەت ئەکەن، کە پێشتر لە عێراقدا بینیمان، لە درێژەی شەڕی کەنداوی ساڵی ١٩٩١ دا، و داگیرکردبی عێراقدا، کە چۆن کاتی خۆی، حیزبە قەومیە چەکدارە کۆنەپەرستەکانی بەرەی کوردایەتی و ناسیۆنالیزمی کوردو، و عەرەب وە سەرانی حیزبە تائیفە ئاینیە شیعەکان ، لیبڕالە عیلمانیە سوننیەکان بوون بە سووری بەرلەشکری ئەمریکاو هاوپەیمانەکانیان، وە ئەوانیان بە فریاد ڕەس و پاڵەوانی ڕزگاری جەماوەری عەرەب و کورد و کەمینەکانی تری عێراق، لە قەڵەم دا، ئەمانیش بەهەمان شێوە ئامادەیی خۆیان بۆ ئەم پاشکۆیی و بەکرێگیراویە دەربڕیوە.
بەم جۆرە ئەرکی سیاسی و چینایەتی بۆرژوازیانەی نیشتمانی خۆیان ، وەک پشتیوانیان لە سەرانی بۆرژوازی جیهانی، وە بوون بە ئامرازێکی سەرکوتگەری خەباتی چینایەتئ لە ناوچەکەدا، و لەباربردنی شۆڕشی جەماوەری چەوساوەکان لە سەرجەم عێراقدا ، وە خۆشحاڵبوونیان بەوەی

کە وەک، زەن و میلیشیای بەکرێگیراوانەی چەکداری، بتوانن ئیدارەی ناوچەیەک و زەنەک بدەن، بە بردنە پێشەوەی سیاسەتەکانی ئەمریکاو ئیمپریالیزمی ڕۆژئاوا، و چین و ڕوسیاو و ئێران، لەو ناوچانەدا.

پێنجەم – ئامانجی سەرەکی ئەم شەڕەی ئەمریکاو و ئیسرائیل، ڕوخاندنی ڕژێمی کۆماری ئیسلامی نیە، لەو وڵاتە دا، بەڵکو ڕاهێنان و ئامادەکردنی گروپێکی بە دیسیپلینی میانڕەوە لەناو خودی سیاسەتمەندارانی جومهوری ئیسلامی، وە سپاردن و گۆڕینی دەسەڵاتەکە بە دەستی سوپائ پاسداران و ئەلیگارشیەکی سەربازی، کە خزمەت بە بەرژەوەندیە ستراتیژییژیەکانی ئیمپریالیزمی ئەمریکاو ئەکات، و ببنە چاودێرو پاسەوانی بەرژەوەندیەکانی ئەوان لەو ناوچانە.
هەروەها بە سەپاندنی هەژموونی خۆیان بەسەر ئەو ناوچانەو ئۆقیانوسی هیند، وە بە کەبەکە و کەڵەکەی هەرچی زیاتری سەرمایەی چین و چەق بەستنیەتی لە دەستی سەرمایەدران و ترەستە زەبەلاحەکانی ئەمەریکا، هەروەها بە ناچارکردنی ئەم وڵاتانەی ئیمپریالیزمی ڕۆژهەڵات، کە بچنە ژێر باری ئامانجە ئابووری و سیاسیەکانی ئەمریکاو ئیسرائیل، وە ناچاریان بکات بە ڕێکەوتنامەیەک کە بە قازانجی ستراتیژیەتی خۆیان بێت.

شەشەم- هەر جۆرە یەکی سەربازی لە سەر بەردی شەترەنجی ئیستراتیژیەکەی ئەمریکا، لەم ناوچانەو لە جیهاندا، هەمیشە لەکەوتەیەکئ خراپی لە کوشتن و ماڵوێرانی و داگیرکاری و بار گرانی و سەرکوتی چینە چەوساوەکانی لەکەوتەوە.
ئەم شەڕە لە دڕندەیی وەحشیگەری بەربەریەتی خۆیدا بەهاوتایە، فۆرمێکی مەدەرن لە جەنگی سەرمایەداری ئیمپریالیستانەدا کە مندالان و ژنانی ستەملێکراوی چینە چەوساوەکان قوربانیانی یەکەمن، وە ئامانج لەیان سەرکوت و شێواندنی خەباتی چینایەتی و بەلاڕێدا بردنیەتی، شەڕێک کە مرۆڤایەتی پێشتر ئەم ئامانج ، ئەم جۆرە دڕندەیی و سەرکوتەی بە خۆیەوە نەبینیوە، چ لە باری قووەی و بەرفراوانی چاوچنۆکی و بێناەکردنی مرۆڤەکان، چ لە باری نمایشی هێزەکی بەوشەوەیە، تەنانەت لە جەنگی جیهانی یەکەم و دووەمیشدا، نەبینراوە.
ئاکام و دەرئەنجامە دەتەزێنە خراپەکانی ئەم زنجیرە لە شەڕەکانی ئەم قۆناغەی سەرمایەداری ئیمپریالیستی، بەکوشتن و ئاواره بونی هەرچی زیاتری چینی کرێکار و ستەملێکراوانی هەزار لە جیهان و بەتایبەت لە شەڕەی ئەم دوایەی فەلەستین و غەززە، کە برسیەتی و مردنی منداڵانی ساوا ژنانی چەوساوەو، و بەرزکردنەوەی نرخی کاڵا

سەرەکییەکان، لەلایەن بۆرژوا -کۆمپرادۆرەکانی سەر بە (میحوەری موقاوەمەتی ئیسلامی) و ئەپۆزیسیۆنی بۆرژوازی میللی فەلەستینی، ئەمانە هەموویان دەرئەنجامی ئەم شەڕە کۆنەپەرستانەیە ئیمپریالیستیەن.

لەم نێوەشدا بۆرژوازی نەتەوەیی و میللی، هاو ئاهەنگی خۆی، بەو جۆرە نیشان ئەدات، کە هەرچی زیاتر، ئەم هەلومەرجە بقۆزێتەوە، و گیرفانی چینی کرێکار و ستەملێکراو تاڵان دەکات بۆ کۆکردنەوەی هەرچی زیاتری قازانج و سەرمایەی گەورەتر.

حەوتەم- ئەوەی ڕاستی و دروستی ئەم قسانە ئەسەلمێنێت، ئەوەیە کە، جێگیرکردنی ئەم هێزە سەربازییە مەزنەو و کەشتییە جەنگییەکانییە بۆ ناوچەکە، بە هەمان ئامانجی ڕۆتینی شەڕە کۆنەکانی تر لە جیهاندا نییە، کە بۆ داگیرکاری و ڕوخاندنی ڕژێمەکان، و ڕژێمی کۆماری ئیسلامی بێت.

هەروەها ئەوەی سەلماند کە پڕوپاگەندەو ڕاگەیەندنەکانی سەرەکی ئەمریکا، هیچ ڕاستییەکیان تیادا نەبوو، کە گوایە ئەم شەڕە ڕەنگە چوار ڕۆژ ئەخایەنێت ، وە دواتر ماوەکە بوو بە چوار هەفتە ، تا ئێستاش تا ڕادەیەک هەر بەردەوامە، زیاتر بە فریودانی کرێکاران و چەوساوە ناڕازیەکانی ناو ئەمریکا بوون.

بەڵام ڕاستی داتاکانی سەر زەوی و دەرئەنجامەکانی ئەم شەڕەو فراوان بوونی، ئەوەی دەرخست کە پانتایی ئەم شەڕە لەوە گەورەترە کە باسیان لێوە ئەکرد، بە دەستێوەردانەکانی لاوەکی چین و ڕووسیا لە لایەک، و ئوسترالیا، کەنەدا، فەرەنسا، بەریتانیا، و وڵاتانی تری ڕۆژئاوا لە لایەکی تر، هەروەها فراوانبوونی ئەم شەڕە بۆ وڵاتانی دراوسێ، تورکیا، سعودیە، عێراق، پاکستان، و هیندستان.

شەڕێک کە ئەمریکاو ئیسرائیل، وەک نمایەندەی کارتێل و ترەستە مەزنەکانی جیهان بەرپایان کرد، لەبەرامبەر هەلومەرجێکدا وەستاونەتەوە، کە توانای درێژەدانیان بەم جۆرە شەڕانە هەیە، تا ئەو کاتەی کە هەلومەرجی سەرهەڵدانی ناڕەزایەتیە جەماوەری و گشتییەکان ئەگەنە ڕادەیەک، کە پڕۆلیتاریا بتوانێت ئەم شەڕە بگۆڕێت بە شەڕێکی چینایەتی دژ بە دەسەڵاتدارانی ناوخۆی وڵاتە، کە چیتر ئەم شەڕانە نەتوانن درێژە بە خۆیان بدەن، لە پێناوی قازانجی کەڵەکەی سەرمایە، یان بە واتایەکی تر تا ئاستی خاڵی وەرچەرخانی تای تەرازوی هێزە چینیەتیەکان.

خودی پڕۆلیتاریای ئێران و چەوساوەکانی، لە بەرامبەر ئەرک و وەرچانەکی مەزنی مێژووییدا لەم جۆرەدا وەستاونەتەوە، کە خودی دەسەڵاتی بۆرژوا ئیسلامیەکان و دامودەزگاکانیان لەو ناوچەیەدا،

بڕوخێنن و ببنە سەر قافڵەی شۆڕشە نوێ پرۆلیتاریاکانی ئەم قۆناغەی ئیمپریالیزمی جیهانی.

5.3.2026

---

(1) زبیگنیو برێزینسکی، بەردی گەورەی شەترەنج : هەژموونی ئەمریکی و کاریگەرییە جیۆستراتیژییەکانی، ل. 3
(2) دانپیادانانەکانی بکوژێکی ئابووری ؛ جۆن پێکینز

تێبینییەکی پێویست؛
ئەم وتارە نە زمانی عەرەبی لە 5.3.2026، لە (الحوار المتمدن) دا بڵاوکراوەتەوە، بەڵام لەبەر گرنگی باسەکە لەناو ناوەندە سیاسیە ڕاست وچەپە بۆرژوازییەکاندا، بەدەسکارییەوە بە پێویستم زانی لە ئێستادا بە کوردی بڵاوی بکەمەوە.

تیـــ..مەڕك یـان سـەبـەری جەـلاد.. عومەر حەسەنپوور

تیمەڕك یان سەبەری جەللاد یەکێکە لەو ڕۆمانە کوردییە هاوچەرخانەیە کە بە شێوەیەکی سەرکەوتوو فانتازیا و سۆسیۆ سایکۆلۆژی تێکەڵاوی بەسەرهات و ڕووداوە ڕامیارییەکان دەکات و مێژووی دوور تێکەڵی مێژووی نزیك دەکات، لە دووتووێی ٢١٦ لاپەڕەدا ڕەند محەمەد ڕۆمانەکەی بە پایان دەگەیەنێت، شیاوی باسە ئەمە دووەم ڕۆمانی نووسەرە دوای نۆڤێلتی (پەرداخێك ژەهری سپی) کە ساڵی ٢٠١٠ لە چاپدرا.
لەم ڕۆمانە نوێیەدا زەهراق و زەڤەن دوو کارەکتەری سەرەکین کە دەربڕین لە دو چینی تەواو جیاواز و ناکۆك دەکەن کە لە سەرەتاوە تا کۆتایی لە ململانێیەکی شاراوەدان و لە هەندێك باردا ساتەکانی هۆرەرو تەلیسمیش موچڕکە دەنێت بە گیانی خوێنەردا کاتێك ڕادەی سامناکیی ئەو ململانێیە هەست پێ دەکات تژی لە ڕەمزو بڕگەی فەلسەفی، بۆیە باشتر وایە لەسەروو تەمەنی ١٨ ساڵەوە بیخوێنێتەوە.

ڕووداوەكانى ئەو ڕۆمانە وەك ديارە لە دوو بەشەكەى كۆريادا ڕوودەدەن، بەڵام هەندێكجار هێند نزيك دەبێتەوە لە خوێنەرى كورد زوبان وا دەزانێت ئەوە خۆيەتى ڕۆڵ دەگێڕێت لە ناو ئەو ڕۆمانەدا.
ئەو نۆ پاژەى ڕۆمانەكەيان پێكهێناوە نۆ ديمەنى جياوازن، بەڵام لە هەموويان‌دا بە چڕيى ئايدياى هيومانيزم درك پێ دەكرێت، لەهەمان كاتيشدا دەستى خوێنەر دەگرێت و پێى دەڵێت: {وريا بە زۆرجار "جەلاد" لەناو خوددا نيشتەجێيە نەک لە دەرەوە. ئەمەش ئاماژەيە بۆ ئەو ململانێ دەروونييەى تاكەكان لەگەڵ هەست و بيركردنەوە نەرێنييەكانياندا ڕووبەڕووى دەبنەوە.
ئەگەر وشيار نەبين ئەوا ئەو جەللادە كۆنترۆڵى ژيانمان دەكات}
وەك چۆن پزيشكە دەروونييەكە دواى وتوێژێكى گرنگ بە زەڤرۆن دەڵێت: (تۆ ڕەنگە لە دنياى نەستدا رووبەڕووى زۆر بەرەنگارى و زەحمەتكێشى بوو بێتيتەوە، ئەمەش بە جۆرێك لە ناختا قووڵبووەتەوە كە هەستە چڕەكان بووبن□ت□ ك□تووار لاى تۆ، بەڵام ڕەنگە لە ڕاستيدا داستانەكانى زەهراق هەر پاڵەوانييەك بن لە كارتۆن و لە ناو مێشكى تۆدا ڕۆڵ ببينێت).
ئەم ڕۆمانە زۆر ساتى هەڵچوون و موفاجەئەو بەرەنگاربوونەوەى تێدايە، دەكرێت بكرێتە فيلمێكى سينەمايى سەركەوتوو و وەربگێڕدرێتە سەر زمانەكانى دى وەك نوێنەرى ئەدەبێكى داهێنەرو پ□بەخشين، ئەوەى زۆرجار لە دنياى واقيعدا ناگوترێت و دەكرێت بە ژێر لێوەوە، لێرەدا بە سيمبوڵ و فانتازياو ئاماژەى هونەريى نووسراوەتەوەو نهێنى ژوورە تاريكەكان كەشف دەكات، ئەو كات مرۆڤ زياتر وشيار دەبێتەوە كە لە ئاست هەقيقەتى گۆڕانكارييەكانى ژياندا ئێمە چەند لاوازو لە پەراوێزداين.
لە جێيەكى ئەو ڕۆمانەدا و لەو شوێنەدا كە هەموو شتێك بە زەمەنەوە دەوەستێت، زەهراق دەبێتە عەزيا يەك و ئەم وتوێژە لەگەڵ زەڤرۆن دا ساز دەكات:
(پێكەنێك بە هى مرۆڤ ناكات، بيرى كەشە تاريكەكەى نەمابوو، بەڵكو دەنگێك بوو هەستەكانى بەند كرد بوو.
پێكەنينێكى پچڕپچڕى وشك، وەك ئەوەى لە گەروويەكەوە دەرچووبێت نەزانێت چۆن پێبكەنێت.
زەڤرۆن لە شوێنى خۆيدا وشك بوو بوو، لەگەڵ ئەمەشدا دەنگەكە زياتر نزيك دەبووەوە.
جارێكى تر پێكەنينەكە دووبارە دەبێتەوە.
بەڵام ئەمجارە دەنگى هەناسەيەكى درێژى لەگەڵدا بوو وەك ئەوەى لەبن ئاوەوە دەربێت و گوتى:
"دواكەوتيت"

ئاوەی دواوەی دایەوە، چاوەکی بینی وەك مرۆڤ تەماشای دەکرد و چاوەکەی تر ساردو سڕ دەردەکەوت وەك ئەوەی هی ئەم جیهانە نەبێت.
پێکەنینێك بە هەواشی دروست بوو وەك برینێك وردەوردە ساڕێژ ببێت و کەوتە دووان:
مرۆڤەکان هەمیشە دوا دەکەون و پاشتر داوای پۆزش و میهرەبانی دەکەن!
زەڤەرن ویستی بگەڕێتەوە، بەڵام تا ناوقەدی لە ئاوەکەدا نوقم بوو بوو : “من نەهاتووم لەگەڵت بجەنگم” بەدەنگێکی لەرزۆک ئەمەی گوت و بێدەنگ بوو.
پێکەنینەکە بۆ ساتێك وەستاو بێدەنگی زاڵ بوو بەسەر دەوروبەردا، زەهراق هەنگاوێکی دی پێشکەوت و ئەمە بەس بوو بۆ ئەوەی زەڤەرن هەست بە هاتنەوەیەکی جیهان بکات، وەك هاتنەوەیەکی سنگی مرۆڤی ڕێبوودار:
زەهراق: کەس نایەتە ئێرە گەر ئامادە نەبێت شتێك لە دەست بدات!
دواتر چرپەیەکی کرد: ئەی تۆ چی لەدەست دەدەی؟
هەموو شتێک لە جەستەی زەڤەرندا هاواری دەکرد ڕابکە، بەڵام زەڤەرن لە شوێنی خۆیدا چەسپابوو، هەناسەکانی پچە پچە دەردەهاتن و چاوی لەو بوونەوەرە بڕیبوو کە نەدەبوو ئەو لەوەدا بێت لەگەڵی).

عومەر حەسەنپوور

وردە وتار.. نەوزاد بەندی

(خواردن)

لە هەموو شوێنەکا خواردنەکەیان ئامادەیە، لە شاییدا ، لە پرسەدا، لە سەیراندا ، لە ماڵەوە، عەسران لە بازاڕ، له دائیرە.. تەنانەت لە ئاودەستخانەکاندا جگەرە و شروبی توسیفین ئەخۆنەوە..
لە ماڵ نان ئەخۆن، ئەڕۆنە دەرە و یەکەم قسەیان بۆ هاوڕێکانیان ئەوەیە کە ئایا شتێ نەخۆین؟ ..ئەچنە پارک؛ با شتێ بخۆین.. لە پرسەدا خەڵکەکە ئەگرین و قوڕ ئەپێون، لە تەنیشتیاندا مەنجەڵی گەورە گەورە خواردن قوڕپە قوڕپ ئەکوڵێن، یان هەزار نەفەر کەبابی دەلیڤەریی ئەگاتە ناو پرسە و شین و فیغانەکە.

ئەو هەموو خۆڵ و خاشاکە هەمووی پاشماوەی خواردنەکانمانن، خۆ کەس گیتاری لێ بە جێ نامێنێ، یان بۆ نمونە بینیوتە کەسێک ڕۆمانێکی مارکیزی لە سەیران بیر چووبێ ؟
نییە .. هەمووی خواردن و پاشماوەی خواردن و پاشەڕۆی خواردنە.. برادەرم هەیە ئەڵێ لەبەر خواردن گەشت ئەکەم .. ئەمە لە کاتێکدا یە خواردن هۆکاری سەرەکیی سەر ئێشە و بێتاقەتییە، کاتێ لە گەشت و سەیران، چوار پێنج شیش گۆشت بە نان و تەماتەبە ماستاوی ک□ل□ل□ تەزێنەوە .. بە حەوت هەشت چای خەستەوە ئاودیو ئەکات، ئیتر ئەو کەسە لە مر□قبوون دەردەچێ و ئەبێ بە ع□ل□و□یەکی بچوک، ئەندامەکانی ناوەوەی ئەچنە حا□□□تی ئینزارەوە، چۆن ئەم شتە سەیرانە بگۆڕن بە پێکهاتە ووردەکان و چۆن هەڵیبم□ژن و لە کوێدا خەزنی بکەن لە کاتێکدا هەموو مەخزەنەکانی جگەر و ژێر پێست و ماسولکەکەکان پڕ بوون و جێگای یەک شتی زیادەیان تیا نەماوەتەوە ؟
لەو کاتەدا ئیتر ڕیخۆڵەکان بڕیارێکی سەربەخۆ دەردەکەن، لە مژین مان دەگرن و .. کیمۆسەکە هەڵدەدەن بۆ ڕیخۆڵە ئەستوورە، ئیتر پێچە حەیاتەکە دێتە وورگە ئاوساوەکان و .. ڕادەکەن ..بە هەر چوار لادا چاو ئەگێڕن، مزگەوتێ ..بن بەردێ ..هەیکەلێ شوێنێ بدۆزنەوە و پێش ئەوەی دەرپێکانیان پڕ بکەن لە سکچوون، لە شوێنێ نەجاتی بدەن ..
سەدا نەوەد و پێنجی گەشتیارانمان بە سکچوون کۆتایی ب□ گ□شتەکانیان دێنن، چونکە بێڵ ماوسەکانیان پڕ بووە و لێی ئەڕژێت ..
بەڵام ئەم قسانە سوودیان نییە، بڕوانە بازاڕ، خواردنگا و ئاودەستخانە و دەرمانخانە بوون بە سیمای هەرە دیاری شەقام و کوچە و کۆڵانەکان، مزگەوتەکانمان ئەوەندەی دەستیان تیا ب□ ئاو ئەگەیەنرێ، چارەکە ئەوەندەیەک نوێژ و تاعەتیان تیا ناکرێ .. خواردنێکی زۆر ئەخۆن، ڕائەکەن بۆ ئاودەستخانەکان، کە ئەبینن سک ئێشە و سکچوون وێرانی کردوون، ڕوو ئەکەنە دەرمانخانە و پزیشک و تاقیگەکان ..
من واملـێهاتووە وەک ئاودەستخانەی گەڕۆک ئەو خەڵکە ئەبینم.. خەڵکێک کە دەمی وەک مەکینەی قیمەکردن وایە و .. خواردن سەرەکیترین ئیشێتی و .. دۆزینەوەی ئاودەستخانە و پزیشک و دەرمانخانەیش لە ئامانجە سەرەکییەکانێتی ..
دکتۆر مەزن ئەڵێ شانزە ڕۆژ هیچ شتێکم نەخواردووە و زۆر ئاسایم .. من خۆم هەندێ جار سێ ڕۆژ لەسەر یەک هیچ خواردنێک ناخۆم ، بێجگە لە ئاو.

(ڤیو)

یەکەمجار ئەم ووشەیەم لە خزمێکم بیست هیچ بڕوانامەیەکی نییە و ..لە زمانیکی کوردی شەق و شڕ زیاتریش، هیچ زمانێ نازانێ ..ووتی ڤیوەکەی جوانە.. تێنەگەیشتم، ووتم مەبەستت چییە ؟

ووتی ڤیوی خانووەکەم ..

هەر تێنەگەیشتم..

ووتی کە ئەچیتە بالکۆنەکەی، باخ و شاخ و ناوشار ئەبینیت ..!

ئێستا خەڵک بە شەرتی ڤیو، خانوو، شوقە و ڤێلاکانیان ئەکڕن، بۆیە کۆمپانیا زۆڵەکان، کەوتوونەتە بڕینەوەی شاخ و گرد و تەپۆڵکەکان و ..وەک هێلانەی حاجی لەقلەق، شوقەو ڤێڵای ڤیوجوان بە نرخی خەیاڵیی بەو خەڵکە ئەفرۆشـن.. ئاخرمەعاشەکانیـان زۆر جـوانە، بۆیە یەکەی ڤیوی جوانیان ئەوێ..

ئیتر نازانم ئەم پەتایەیش کەی تێ ئەپەڕێنین ؟

(خۆشگوزەرانیی)

هیچ دەسەڵاتێکم لە دنیادا نەبینیوە و نەبیستووە و نەخوێندووەتەوە ئەوەندەی دەسەڵاتی کوردی ڕقی لە خۆشگوزەرانیی هاووڵاتییەکانی بێ و لێـی بترسـێ.. لەگەڵ هەر نەش ونمـایەکی ئـابووریی و گـوزەرانیی خەڵکـدا، یەکسـەر بـاج و سـەرانەکان زیـاد ئەکەن و کـارێک ئەکەن خەڵکەکە هەناسە سارد بێ .

بازرگانێک پڕۆژەیەکی بازرگانیی ڕابگەیەنێت، ئەبێ دەسەڵات بکات بە هاوبەشی خۆی، بۆ ئەوەی شەڕی پێ نەفرۆشێ، نیوە و زیاتری داهاتەکەی دەکاتە دەستی دەسەڵاتدارێکەوە، لەو دەیان و سەدان دەسەڵاتدارەی لە مەیدانەکەدا تەراتێنیا نە.

جێـی سـەرسوڕمانە سـەرکردەیەک بە ئەنـدامەکانی بڵێـت ئاگـاداری باز□بن، بازاڕتان لە دەست بچێ، هەموو شتێکتان لە دەست ئەچێ ..

ترسێکی زۆریان لە دەوڵەمەندبوون و خۆشگوزەرانیی خەڵکی هەیه، نـابێ هیچ کەسێ لە دەوڵەمەندییدا شان بدات لە شانیان، ئەبێ هەمووان ئیشکەر و شاگرد و ژێر دەستەی خۆیان بن ..

ئەمە لە کاتێکدایە لە زۆربەی ووڵاتانی جیهاندا، هاووڵاتی هێندە دەوڵەمەند هەن، کە قەرز دەدەنە حوکمەت.. بۆ نموونە له ئەمەریکادا، ئیلۆن ماسک کە هاووڵاتییەکی ئاساییە و زۆرجار لەگەڵ دەسەڵاتی ووڵـــاتە ی□ککگرتووەکانیشـــدا تــــوشی شەڕ و دەمە بۆڵە ئەبێ، دەوڵەمەندترین کەسە لە جیهاندا ب□ ئەوەی هیچ ترسێک لە دڵی دەسەڵاتی ئەو ووڵاتەدا دروست بکات ..

ترس لە دەوڵەمەند بوون و خۆشگوزەرانیی هاووڵاتیان ئەچێتە خانەی نەخۆشیە دەروونییە قوڵەکانەوە و .. پێویستە ڕێکخراوی تەندروستیی

جیهان لێی ئاگادر بنەوە و ..توێژینەوە و نیشانەکانی و ڕێکارەکانی چارەسەرکردنی بۆ دیاری بکەن.

(کیلۆ مەتر سفر)

لەم کۆمەڵگا سواڵکەرەدا، کە ژیانێکی شاهانەی بە بێ ماندوو بوون و کارکردن ئەوێت، دیاردەی زۆر سەیر دروست دەبن کە پاشان لەلایەن دەسەڵات و بازرگانە چاوچنۆکەکانەوە ئەقۆرزێتەوە و ملیارەها دۆلاری لێ ئەچننەوە ..بێگومان پێناسەی سواڵکەر کەسێکە بە بێ بەرامبەر پارەی ئەوێت، ئەمەیش لەڕۆژگاری ئەمڕۆدا بووە بە دیاردە و زاراوەی تری لێ پەیدا بووە وەک بندیوار و کاربەڕێکەر و ..هەموو ئەو پیشانەی هیچ کارێک ناکەن یان لە کارێک دەرکراون، کەچی هەر پارە و داهاتی ئەو کارە وەرئەگرن.

ئوتومبیلی کیلۆمەتر سفر، یەکێکە لەو خواستە بە کۆمەڵەی کۆمەڵگای کوردیی ئەمڕۆ، کە بە شانازییەوە، ئەڕۆن بە قەرز یان بە قیستی سوو، ئووتومبیلێکی کیلۆمەتر سفر ئەکڕن .. بە لایانەوە کێشە نییە ئوتومبیلەکە تەپەدۆر و باغە دروستکرابن، گرنگ ئەوەیه کیلۆمەتر سفر بێ و دوو بەسمەی لەگەڵدا بێ..

ئەوەیش وا دەکات، دەسەڵات و بازرگانەکانی هاوڕێیان، پەیوەندی بە کۆمپانیاکانی ئوتومبیلی هەموو جیهانەوە بکەن، بۆ هاوردە کردنی خراپترین کوالێتی ئوتومبیلی کیلۆمەتر سفر، بۆ ئەوەی زۆرترین قازانجی لێ بکەن، هەم لە نرخەکەی، هەم لە فرۆشتنی تابلۆکەی، هەم لە مامەڵەی ساڵانەکەی، هەم لە مامەڵەی مۆڵەتی لێخوڕین، هەم لە سزاکانی خراپ پارککردن و تیژڕەویی، کە وای لێهاتووە لەناو بازاڕی میو□ فرۆشانیش کامێرای تیژڕەویی دابنرێ..

هاوڕێیەکم پێی ووتم تۆ چۆن له ڕووت دێت ئۆتومبیلی مۆدێل کۆن لێ بخوڕیت؟

ووتم : وەڵا ڕاست ئەکەیت، زۆر شەرمەندەم هەست بە جۆرێک لە بێحەیایی ئەکەم کاتێ هیچ بەرهەمێکم نییە بێجگە لە میزکردن، کەچی ئوتومبیل لێ دەخوڕم کە سەدان ئەندازیار و کرێکاری بێگانە سەرقاڵبوون بە دروستکروونیەوە.

(ئاژەڵ)

ئاژ□□کان بە بێ جیاوازیی، هەموویان گرنگییەکی زۆر بە بێچووەکانیان و هاوسەرەکانیان و هێلانەکانیان ئەدەن، خواردنیان بۆ دابین ئەکەن و بەرگرییان لێدەکەن..

کەواتە کاتێک تۆ خانوو دابین دەکەیت و ..هاوسەر و منداڵەکانتی

تەدا نیشتەجێدەکەیت و .. کار و کاسپی دەکەیت و ..خواردن و پۆشاک و پێداویستییەکانیان بۆ دابین ئەکەیت، هەتا ئەرێ تۆ ئاژەڵیت ..
ئەی چ کاتێ ئەبیت بە مرۆڤ ؟؟
ئەو کاتە ئەبیت بە مرۆڤ، کە هەوڵ بدەیت بۆ دابینکردنی خانوو ، نان و پۆشاک بۆ کەسانێک و گیاندارانێک بدەیت، کە نایاناسیت و هیچ غەریزە و سوود گەڕێنەوەیەک پێیانەوە ناتبەستێتەوە ..
ئەو کاتە مرۆڤیت، کە بە بێ بەرامبەر، لە دەرەوەی خێزان و تیرە و بنەماڵە، خزمەت پێشکەش بکەیت..ئیتر ئەو خزمەتە بە مرۆڤێکی نەخۆش و هەژار بێ، یان بە هەر گیاندار و بوونەوەر و ڕووەکێک ..

(قسەی قۆڕ)

قسەی قۆڕ هەموو ساڵێک کە بەهارهات، خۆشی بۆ گوند و شار هات، لە دەزگاکانی ڕاگەیاندنەوە دەست بکەن بە ئامۆژگاریی و ڕێنمایی و تەنانەت پاڕانەوەیش لە گەشتیاران کە پاشەڕۆ و زبڵەکانیان لە دوای خۆیان بە جێنەهێڵن و سروشتی جوانی کورستان (کە قەت جوان نەبووە) پیس و پۆخڵ نەکەن .. قسەی قۆڕ ژینگەپارێزان و پیاوانی ئاینی لە بازگەکاندا ڕاوەستن و عەلاگەی خۆڵڕشتن بەسەر گەشتیارە بێ منەتەکاندا دابەش بکەن، بۆ ئەوەی لە بیریان نەچێ، زبڵ و خاشاک و دایبەکانیان لە سروشتی پاکی کوردستان(کە قەت پاک نەبووە) فڕێ بدەن.
مرۆڤ یەک جار ڕێنمایی پێ دەدرێت، کە بوو بە دوو جار، ئەوە ئاژەڵە و ئەبێ بە نەقیزە ڕاستی بکەیتەوە، وەک ئەدۆڵف هیتلەر ئەوەی کە خۆیان پێی ئەڵێن فەهلەر، کاتێ پێیان ڕاگەیاند کە خەڵکەکە لەسەر هێڵی پەڕینەوەی شەقامەکان ناپەڕنەوە، ووتی هەر شۆفێرێک لە دەرەوەی هێڵی پەڕینەوە، هەر کەسێک بشێلێت، لەلایەن دەوڵەتەوە خەڵات دەکرێت.

(ئاگاداریی ..ئاگاداریی)

بە کۆڕی پرسەیەک سەردانی شاری هەولێرم کرد، دوای چەندین مانگ هەر بە دڵنیایی تەماشایەکی سزای تیژڕەویی ئوتومبیلەکەم کرد، توشی سەرسوڕمان بووم کە ئەبینم لە ڕێی هەولێر، لە ماوەی حەوت خولەکدا، سێ سزای تیژڕەویی حەفتا هەزار دیناریم بۆ نووسراوە، لە کاتژمێر 11:28 هەتا 11:33 ..
کاتێ پرسیارم کرد، ووتیان لە هەولێر کامێرای پۆینت تو پۆینت، واتا دوو کامێرا و دوو سزا ..چەند کامێرا ڕیز بوون، ئەوەندە سزات بۆ دەنووسن، بەڵام لە سلێمانی وا نییە، تەنها یەک کامێرا،

تیژڕەوترین ساتت بە دەنوسەت.. هەروا مەودای تیژڕۆی لە سلێمانی پێنج کیلۆمەترە، لە هەولێر دوو کیلۆمەترە.. واتا کە دەڕۆیت حەفتا بڕۆ ، لە دوای حەفتا و دوو کیلۆمەتر، حەفتا هەزارت بۆ دەنوسەت، بەڵام لە سلێمانی لە دوای حەفتا و پێنج بۆت دەنوسن.
بە ڕاستی دوای ئەوەی ملیۆنێک کارەبای پڕۆژەی ڕوناکیم بۆ هاتەوە، لەگەڵ دوو سەد و دەهەزارەدا، هیچ شکی ئەوەم لەلا نەما کە زۆنی زەرد سوعبەت و شت نازانن .. پۆینت تو پۆینتەکەیشیان کردووە بە مەڵتی پۆینت..
بە تەکسی سەفەری هەولێر بکەن، پێنجا قات قازانجتانە..ڕەحمەتێکا والدێکوم.

(بێ بە دیل)

کۆمەڵگایەکی بێ بەدیلین، هیچ شتێکمان بەدیلی نییە، کابرا توشی نەخۆشی شەکرە بووە، دکتۆر پێی ئەڵێ نان و برنج و کاڵەک مەخۆ، ئەڵێ ئەی چی بخۆم؟ ..بەدیلی برنج و نان و کاڵەکی نییە، ناچار بەردەوام ئەبێ و وەسێتێکی بۆ ئەنوسێ و ئەڵێ خۆ هەموومان مردنە قەرزارین .
یەکێتی و پارتی و ئۆپۆزیسیۆنیش بەدیلیان نییە، هەر بۆیە نزیکەی هەمان ڕێژەی دەنگدان دێنن، ئەگەر هەزار هەڵبژاردنیش بکرێ، هەر بەو جۆرە ئەمێننەوە، ئە ئاخر بەدیلیان نییە.. گەنجەکان سوور ئەزانن ووڵاتی هات ونەهاتە و هی هاوسەرگیریی نییە، کەچی سەریان کردۆتە هاوسەرگیریی، ئە بەدیلیان پێ نییە .. نە شێرکۆ بێکەس بەدیلی هەیە و ..نە فەرهاد پیرباڵ و ..نە کشمیش و قەیسی بەرەبەیانی جەژن، لوت و چاوت بگرە و هەڵی دە..نە بەختیار عەلی بەدیلی هەیە و ..نە سەرۆک حیزبەکان.. تەواو، نە سەقفی مەغریبیی بەدیلی هەیە و ..نە شۆفێریی و .. نە هیچ شتێ لەم ووڵاتەدا بەدیلی هەیە..خوێندنیش بەدیلی نییە، هەموو ئەڕۆنە ناو تونێلی خوێندن و جوانترین ساڵەکانی ژیانیان ئەفەوتێنن، عەشاماتێکی بێ موچە و بێ دامەزراندن و دەست سپی خوێندەوار پەیدا ئەبن، نازانن بە چ زمانێ دەسەڵاتێکی نەخوێندەوار تێبگەیەنن کە وەختە دەیان بتەقێ و وەختە لە پەشیمانیدا بە کۆمەڵ خۆیان بکوژن.
لەوەیش سەیرتر ئاهەنگی دەرچوونی زانکۆ و پەیمانگا بێ بەرهەم و بێ دامەزراندن و بێ ئومێدەکانیشمان بەدیلیان نییە، ئەبێ هەر خوێندکارێک سێ سەد / چوارسەد هەزار لە جل و بەرگ و ئارایشت و کێک و شیرینییدا خەرج بکات و ئاهەنگ بگێڕێ، ئاهەنگێکی خەمگین و پڕ لە ئازار و ماندوو بوون، ئیتر ئەو پارەیە ئەگەر قەرزیش بکات، ئەبێ

ئامادەی بکات، ئاخر بەدیلی ئەو ئاهەنگە خەمگینە نییە، بۆیە هەمووان پێوەی پابەندن و ..ئامادەن قەرز و تەنانەت سواڵیشی بۆ بکەن.

براکوژی؛ دادگای مێژوو هێشتا کراوەیە.. هێمن عەلی

سی و دوو ساڵ پێش ئێستا، لە یەکی ئایاری ١٩٩٤دا، مێژووی کورد کەوتە ناو تاریکترین و قێزەونترین لاپەڕەکانی خۆیەوە. ئەو ڕۆژەی حیزبەکان بڕیاریاندا لە جیاتی بونیادنانی دەوڵەت و پاراستنی شکۆی تاکی کورد، نیشتمان بکەنە قوربانگای “کورسی” و لە جیاتی مژدەی ئازادی، گول□□ ب□سەر برایاندا ببارێنن. ئەمڕۆ کە یادی ئەو کارەساتە دەکەینەوە، تەنیا گێڕانەوەی یادەوەری نییە، بەڵکو

ڕووبەڕووبوونەوەی بەشەرمییەکی سیاسییە کە تا ئێستاش بەردەوامە.

بازرگانیی بە جەرگی دایکانەوە

لەو ساڵانەدا کە خەڵکی ڕەشووڕووت لەژێر سێبەری فانۆسە کزەکاندا، نانی وشکیان بە فرمێسکی چاو تەڕ دەکرد، ڕادیۆکانی هەردوولا خەریکی پەمپکردنی ڕق و کینە بوون. مارشە سەربازییەکان نەک بۆ بەرگری لە خاک، بەڵکو بۆ هاندانی کوڕی هەژار بۆ کوشتنی برایەکی تری هەژار لێدەدران.

ئەو سەرکردانەی ئەمڕۆ لە کۆشکە مەرمرەکاندا وانەی "دیموکراسی"مان پێ دەڵێنەوە، هەمان ئەو کەسانەن کە فەرمانی "ڕەمی کردن"ی تاکی کوردیان دەدا. ئەوان بوون جەرگی هەزاران دایکیان سوتاند و شکۆی خێزان و ژنی کوردیان لە پێناو داهاتی خاڵە سنوورییەکاندا هەڕاج کرد. لەو چوار ساڵە نەفرەتییەدا (١٩٩٤-١٩٩٨)، هیچ پیرۆزییەک نەمایەوە کە نەیشکێنن؛ تەنانەت دەرگای ماڵەکەشیان بۆ سوپای بێگانە واڵا کرد تا بێن و براکانیان بۆ تێکبشکێنن.

بکوژانی دوێنێ؛ حەکیمەکانی ئەمڕۆ

ئەوەی ویژدان دەهەژێنێت، ئەوەیە کە دوای ئەو هەموو خوێنڕشتن و کاولکارییە، بکوژەکان لە "واشنتۆن" و "هەولێر" و "سلێمانی" پێکەوە دانیشتن، ماچی یەکتریان کرد و خاکی کوردستانیان وەک میراتی باوکیان لە نێوان خۆیاندا دابەش کرد. بێشەرمییەکەیان گەیشتە ئاستێک، وەک بڵێی هیچ نەیانکردبێت، ئەمڕۆ باس لە "مافی مرۆڤ" و "حوکمڕانیی ڕەشید" دەکەن. وا دەزانن بە ڕێککەوتنی سیاسی، خوێنی ئەو هەزاران گەنجە وشک دەبێتەوە؟ نا! هەر دڵۆپە خوێنێک کە ڕژا، وەک مۆتەکەیەک بەسەر خەوی کورسییەکانتانەوە دەمێنێتەوە.

کۆمەڵگای مەدەنی و ئەرکی دادگاییکردن

ئێستا کاتی ئەوە هاتووە کە کۆمەڵگای مەدەنی و ڕێکخراوە یاساییەکان لە قۆناغی "بێدەنگی" دەربچن. پێویستە ئەم دۆسیەیە ببرێتە دادگا ناوخۆیی و نێودەوڵەتییەکان. لێبوردنی سیاسیی نێوان حیزبەکان، مافی کەسی قوربانییەکان نافەوتێنێت. دەبێت بکوژان و هەڵگیرسێنەرانی ئەو شەڕە، نەک وەک "سەرکردە"، بەڵکو وەک "تاوانباری جەنگ" مامەڵەیان لەگەڵ بکرێت. هیچ نیشتمانێک ئارامی بەخۆیەوە نابینێت تا ئەو کاتەی "سزادان" جێگەی "دەستخۆشی" دەگرێتەوە.

کۆتایی: پرسیارێک بۆ مێژوو

براکوژی تەنیا بیرەوەرییەکی سیاسی نییە؛ برینێکی کراوەیە لە جەستەی کوردستاندا. دادگای ڕاستەقینە، تەنیا هەڵەی دادوەرەکان نییە، بەڵکو ویژدانی ئەو میللەتەیە کە هێشتا ئازاری ئەو ساڵانەی لە بیر نەکردووە. مێژوو ڕەحم بە کەس ناکات و نەوەکانی داهاتوو هەمیشە ئەم پرسیارە لەو سەرکردایەتییە دەکەن:

«ئایا هیچ کورسییەک لەم دنیایەدا شایەنی ئەوە بوو، کە نیشتمانی لە پێناودا بکوژرێت؟»

دادگای مێژوو هێشتا کراوەیە، و حەقیقەت تەنیا چاوەڕێی کات دەکات بۆ ئەوەی بڕیاری کۆتایی بدات.

هێمن عەلی